

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ”
(для спеціалістів)

МАУП

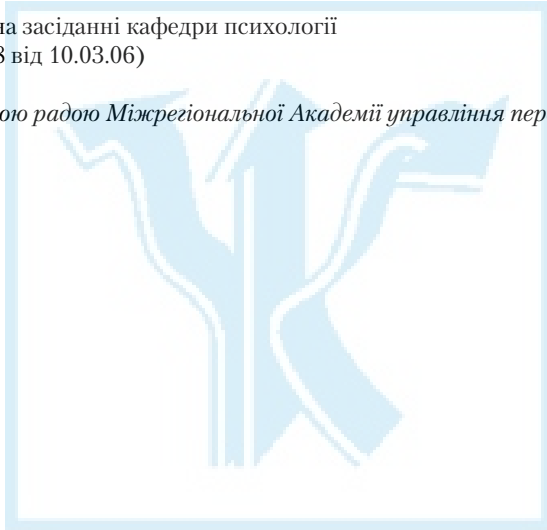
Київ 2006

Підготовлено професором кафедри психології *О. І. Бондарчук*

Рецензент: професор кафедри психології *І. В. Сингаївська*

Затверджено на засіданні кафедри психології
(протокол № 8 від 10.03.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Бондарчук О. І. Навчальна програма дисципліни “Психологія девіантної поведінки” (для спеціалістів). — К.: МАУП, 2006. — 21 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Психологія девіантної поведінки”, вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Виникнення і розвиток девіантної поведінки особистості відбувається під впливом соціально-економічних, морально-психологічних та інших факторів. Серед них слід відзначити посилення соціального розшарування суспільства, невідповідність соціальних інститутів до забезпечення успішної соціалізації особистості в умовах трансформації суспільства, дефіцит засобів і технологій розвитку соціальних служб, орієнтованих на створення умов для самореалізації кожної людини, недостатньо високий рівень психологічної компетентності більшості населення, в тому числі тих фахівців, які покликані надавати допомогу особистостям з поведінковими девіаціями тощо.

У зв'язку з цим формування готовності психологів до роботи з особистостями з девіантною поведінкою і, відповідно, навчальна дисципліна “Психологія девіантної поведінки” є важливою складовою професійної підготовки.

Мета цього курсу лекцій — сформувати знання щодо змісту, видів, психологічних чинників і психологічних особливостей корекції девіантної поведінки особистості, а також сприяти розвитку відповідних умінь і навичок.

Основні *завдання* курсу:

- розкрити психологічний зміст девіацій поведінки особистості;
- визначити психологічні чинники їх виникнення;
- висвітлити особливості діяльності психолога з профілактики та корекції девіантної поведінки.

Реалізація цих завдань зумовила розподіл курсу лекцій на два розділи. У першому висвітлюються психологічні особливості й чинники виникнення девіантної поведінки особистості, у другому — основні напрями діяльності психолога щодо надання психологічної допомоги особистості з девіаціями поведінки.

Поглибленому вивченню особливостей психології девіантної поведінки особистості сприятимуть виконання контрольних завдань і відповіді на запитання, а також самостійне опрацювання літературних джерел, наведених після кожної теми.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен *знати*:

- психологічний зміст поняття “девіантна поведінка”;
- форми прояву девіантної поведінки;

- чинники виникнення девіацій у поведінці особистості;
- вікові і гендерні особливості прояву девіантної поведінки особистості;
- принципи, стадії, методи психологічної діагностики девіантної поведінки та її чинників;
- особливості діяльності психолога щодо профілактики девіацій у поведінці особистості;
- особливості діяльності психолога щодо корекції девіантної поведінки особистості;
- основні напрями соціально-психологічної реабілітації особистості з девіантної поведінкою;

уміти:

- виявляти зміст і види девіантної поведінки особистості;
- визначати чинники, що сприяють відхиленням у поведінці особистості;
- використовувати методи психологічної діагностики особистості з девіантною поведінкою;
- подавати психологічну допомогу особистості з девіантної поведінкою, в тому числі телефоном довіри і анонімному консультуванні.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ”

№ пор.	Назва змістових модулів і тем
1 2 3	Змістовий модуль 1. Психологічні основи девіантної поведінки особистості Зміст і форми девіантної поведінки особистості Чинники девіантної поведінки особистості Гендерно-вікові аспекти девіантної поведінки особистості
4 5	Змістовий модуль 2. Діяльність психолога з подання психологічної допомоги особистості з девіаціями в поведінці Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки Психологічні умови профілактики і корекції девіантної поведінки особистості
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни

“ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ”

Змістовий модуль 1. Психологічні основи девіантної поведінки особистості

Тема 1. Зміст і види девіантної поведінки особистості

Поняття про девіантну поведінку. Відхилення поведінки від соціальних і моральних норм. Асоціальна і аморальна поведінка. Делінквентна (протиправна) і кримінальна (злочинна) поведінка. Аддиктивна поведінка. Зловживання алкоголем, уживання наркотиків. Суїцидальна поведінка. Віктимна поведінка. Девіантна поведінка як наслідок компенсації почуття неповноцінності (А. Адлер, Е. Еріксон), незадоволення потреби у самоповазі (А. Маслоу).

Прояви девіантної поведінки особистості у сфері найбільш значущих соціальних відносин (до основних видів діяльності, духовних і матеріальних цінностей, надбань культури), у сфері міжособистісних стосунків (формальних і неформальних), у ставленні до себе (на рівні самоповаги, самооцінки і рівня домагань).

Стадії і рівні девіантної поведінки (ситуативний, стійкий, на межі правопорушень, делінквентний, кримінальний тощо).

Література [1–5; 12; 14; 16–19; 23–25; 28; 34; 38; 39]

Тема 2. Чинники девіантної поведінки особистості

Групи факторів, що зумовлюють девіації у поведінці особистості. Соціальні фактори як несприятливі соціальні, економічні, політичні, правові умови існування суспільства. Феномен “порівняльної депривації” як наслідок розшарування суспільства, наявності привілеїв у незначній кількості людей. Комерціалізація сфери освіти, охорони здоров’я, дозвілля тощо, скорочення мережі культурних і спортивних закладів, практична відсутність безкоштовних центрів дозвілля. Стан аномії (падіння моральності), властивий кризовому суспільству, відмова від попередніх ідеалів і несформованість нових, “подвійна мораль”, протилежність декларованих і реальних цінностей та ідеалів як передумови виникнення девіацій у поведінці особистості.

Соціально-психологічні фактори, пов’язані з несприятливими особливостями взаємодії особистості зі своїм найближчим оточенням, з негативним впливом останнього на розвиток особистості. Роль

сім'ї у становленні особистості з девіантною поведінкою. Наявність угруповань однолітків з негативною спрямованістю як чинник девіантної поведінки важковиховуваних дітей. Роль ЗМІ у виникненні девіантної поведінки важковиховуваних дітей.

Педагогічні фактори, що виявляються в недоліках сімейного та шкільного виховання. Стилї сімейного виховання, що сприяють відхиленням в особистісному розвитку дитини: домінуюча і потуральна гіперпротекція, гіпопротекція, емоційне відштовхування, підвищена моральна відповідальність тощо (за А. Лічко, Е. Ейдемільером). Педагогічна некомпетентність батьків, вихователів, педагогів, відсутність єдності вимог, послідовності у виховних впливах як передумови становлення особистості з девіантною поведінкою. Соціально-педагогічна занедбаність, важковиховуваність як чинники шкільної, а отже, соціальної дезадаптації, девіантної поведінки особистості. “Девіантний” потенціал системи освіти (через традиційне патерналістське ставлення вчителів до учнів, умови праці, що спричинюють професійне “вигорання” і професійні деформації особистості педагогів та ін.).

Індивідуально-психологічні фактори, пов'язані з наявністю певних характеристик індивіда, які утруднюють процес його соціалізації. Неадекватна самооцінка і рівень домагань, підвищений рівень трижодності, агресивність, соромливість, морально деформовані і протиправні ціннісні орієнтації як причини відхилень у поведінці. Обдарованість особистості і девіантна поведінка. Відставання у загальному розвитку, викликане хворобами, фізичні вади та їх вплив на відхилення у поведінці.

Література [1–5; 8; 10; 13; 15; 16; 19; 20; 22; 29; 31–35; 37]

Тема 3. Гендерно-вікові аспекти девіантної поведінки особистості

Передумови формування девіантної поведінки у дошкільному віці: несприятливий стиль і умови сімейного виховання, дефіцит спілкування з батьками та однолітками тощо.

Шкільна дезадаптація, відсутність навичок спілкування із соціумом як передумови девіантної поведінки молодшого школяра.

Вікові особливості становлення особистості підлітка, їх вплив на відхилення в поведінці. Почуття “дорослості” як суперечність між

орієнтацією на самостійність і відсутність відповідного життєвого досвіду, посилення орієнтації на однолітків і зростання залежності поведінки від групових норм як передумови девіантної поведінки підлітків. Особистісні відхилення у підлітковому віці (синдром відчуження, реалізація, деперсоналізація, депресія, дисморфобія) та їх вплив на відхилення у поведінці підлітків.

Гендерно-рольові особливості девіантної поведінки особистості. Неадекватне статеве виховання в сім'ї, неадекватні гендерні стереотипи, відсутність гендерної освіти як чинники девіантної поведінки особистості.

Література [1–5; 7; 8; 11; 18–21; 26; 29; 30; 34–36]

Змістовий модуль 2. Діяльність психолога з подання психологічної допомоги особистості з девіантною поведінкою

Тема 4. Психологічна діагностика особистості з девіантною поведінкою

Принципи психологічної діагностики девіантної поведінки дітей: системний підхід, індивідуальний підхід, принцип педагогічного оптимізму, прогностичність тощо.

Стадії діагностики: попередня стадія (виявлення зовнішніх особливостей поведінки важковиховуваних дітей, попереднє формулювання гіпотези щодо можливих причин відхилення в розвитку особистості), стадія уточнення (аналіз соціально-психологічних, педагогічних та індивідуально-психологічних чинників девіантної поведінки важковиховуваних дітей, уточнення гіпотези), заключна стадія (вивчення індивідуально-психологічних якостей особистості, її фізичного і психічного здоров'я з метою уточнення причин відхилень у поведінці та прогнозуванні тенденцій особистісного розвитку).

Методи психологічної діагностики важковиховуваних дітей. Особливості спостереження, тестування, опитування важковиховуваних дітей. Методи експертних оцінок, узагальнення незалежних характеристик, психолого-педагогічний консиліум у вивченні чинників опору виховним впливам.

Література [1–5; 7; 11; 18; 19; 27; 29; 31; 32]

Тема 5. Психологічні умови профілактики і корекції девіантної поведінки

Зміст, функції та етапи профілактики і корекції девіантної поведінки особистості. Психолого-педагогічна допомога особистості, схильній до девіантної поведінки, як комплекс соціально-психологічних і педагогічних заходів, що спрямовані на виявлення і виправлення умов, які сприяють проявам девіантної поведінки. Створення передумов попередження відхилень у поведінці через пропаганду здорового образу життя, формування сприятливого соціально-психологічного клімату в мікросоціальному оточенні особистості, створення можливостей для самореалізації особистості в суспільстві тощо. Основні підходи до надання психологічної допомоги особистості з девіантною поведінкою.

Напрями психологічної допомоги особистості: психологічна превенція (попередження, профілактика) і психологічна інтервенція (подолання, корекція, реабілітація). Психодіагностика як допоміжний засіб подання психологічної допомоги особистості з девіаціями поведінки.

Функції профілактично-корекційної роботи (виховна, компенсаторна, стимулююча, коректувальна, регулятивна). Етапи профілактично-корекційної роботи: формулювання проблеми, гіпотези щодо причин девіацій, діагностичний етап з метою перевірки і уточнення гіпотези, вибір адекватних методів і технологій надання психологічної допомоги особистості, складання програми та її реалізація, контроль за реалізацією програми і, за необхідності, внесення до неї коректив.

Проблема соціально-психологічної реабілітації особистості з девіантною поведінкою. Особливості роботи “телефону довіри” як анонімного консультування особистості, схильної до девіантної поведінки.

Психологічні умови самовиховання та їх урахування щодо попередження та корекції відхилень у поведінці. Прийоми самовиховання: самоусвідомлення, самозобов'язання та ін.

Література [1–5; 9; 11; 16; 17; 19; 25; 26; 28; 29; 32; 35]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Номер варіанта контрольної роботи студент вибирає за останньою цифрою номера своєї залікової книжки (див. таблицю).

Остання цифра номера залікової книжки студента	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Номер варіанта контрольної роботи	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

- 1. Поясніть сутність віктимної поведінки особистості.*
- 2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення особливостей і чинників девіантної поведінки молодшого школяра.*
- 3. Визначіть можливі фактори, які сприяли проявам девіантної поведінки в даній ситуації.*

Оля в дитинстві була жвавою, веселою, товариською дівчинкою. Охоче ходила до школи, але значних успіхів у навчанні не виявляла. Зараз вона у 9-му класі, часто пропускає заняття, погано вчиться, з однокласниками практично не спілкується. Приділяє надмірну увагу власній зовнішності. Її бачать у товаристві старших дівчат і дорослих чоловіків, з якими вона палить, вживає алкоголь. Мати, коментуючи поведінку дівчинки, зауважує, що головне для жінки — добре вийти заміж, тож нічого поганого в тому, що дочка вже підшукує собі пару, немає.

Складіть план психологічної допомоги Ользі.

- 4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіації у такому випадку.*

Варіант 2

1. Поясніть, чому суїцид вважається проявом девіантної поведінки особистості.

2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення важковихованого дошкільника.

3. Визначіть можливі фактори, які сприяли проявам девіантної поведінки в цій ситуації.

Сергій Н., 16 років, активно вживає наркотики. Мати — інженер, за характером дратівлива, часто підвищує голос у спілкуванні із сином. Батько — зловживав алкоголем, вихованням сина не займався, не живе з сім'єю понад 10 років. Сергій у 14 років через тривале відраження матері, протягом року жив у бабусі й дідуся. Практично не вчився. Зараз навчається у ПТУ, вільний час проводить у компанії однолітків у дворі, з якими вперше і спробував наркотики.

Складіть план психологічної допомоги Сергію Н.

4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіацій у цьому випадку.

Варіант 3

1. Поясніть, чому неадекватна самооцінка може спричинити девіації в поведінці.

2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення важковихованого підлітка.

3. Визначіть можливі чинники, що сприяли проявам девіантної поведінки в цій ситуації.

Олексій Д., учень 8-го класу. Мати — деспотична, захоплена роботою і професійною кар'єрою. Батько — м'який, товариський, працює звичайним службовцем, отримуючи невелику зарплату. Олексій у дитинстві займався музикою, спортом. Зараз всі додаткові заняття покинув, та й у школі навчається не дуже добре. Вперше алкоголь спробував у 12 років разом з товаришами у дворі. Було погано, але не кинув, обґрунтовуючи це тим, що не міг “зрадити товаришів”.

Складіть план психологічної допомоги Олексію Д.

4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіацій у цього випадку.

Варіант 4

1. Поясніть, у чому різниця між кримінальною і делінквентною поведінкою особистості.

2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення важковихованого старшого школяра.

3. Визначіть можливі чинники, що сприяли проявам девіантної поведінки в цій ситуації.

Мати звернулася за консультацією до психолога з проханням допомогти у вихованні дочки 14 років, яка стала дратівливою, часто взагалі відмовляється розмовляти з нею, гірше стала вчитися в школі. Мати багато працює, часто їздить у відрядження, через що дівчинка живе то в сім'ї колишнього чоловіка, то в його батьків, то в батьків матері. Під час бесіди з дівчинкою виявилось, що в кожній сім'ї детально розпитують її про інші сім'ї, часто негативно відзиваючись про них, а про свої справи забороняють розповідати.

Визначіть основні напрями надання психологічної допомоги у цьому випадку.

4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіацій у цьому випадку.

Варіант 5

1. Поясніть, чому негативне ставлення до себе може спричинити девіації поведінки особистості.

2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення особистості з девіантною поведінкою.

3. Визначіть можливі чинники, що сприяли проявам девіантної поведінки в такій ситуації.

Василь Л., учень 7-го класу. Погано вчиться, часто пропускає уроки. Коли приходиться до школи, часто порушує дисципліну, на зауваження реагує або грубістю, або так, що взагалі йде зі школи, хизуючись перед однокласниками тим, що йому все можна, адже він вже "відзначився", потрапивши через хуліганство (розбив вікна у торговельному кіоску) на облік до міліції.

Складіть план психологічної допомоги Василю Л.

4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіацій у такому випадку.

Варіант 6

1. Поясніть, у чому виявляється адиктивна поведінка особистості.
2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення особливостей і чинників девіантної поведінки юнака.
3. Визначіть можливі чинники, що сприяли проявам девіантної поведінки в цій ситуації.

Таня у початковій школі була жвавою, веселою, товариською дівчинкою, гарно вчилася. Зараз вона у 7-му класі, часто пропускає заняття, погано вчиться, з однокласниками практично не спілкується, конфліктує з педагогами. Мати, коментуючи поведінку дівчинки, жаліється, що після її розлучення Таня зовсім “відбилася від рук”.

Складіть план психологічної допомоги Тані.

4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіацій у такому випадку.

Варіант 7

1. Поясніть, чому аутоагресію вважають проявом девіантної поведінки особистості.
2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення важковихованої дитини.
3. Визначіть можливі чинники, що сприяли проявам девіантної поведінки в такій ситуації.

Петро, 14 років, активно вживає алкоголь, палить. Живе з матір'ю, батько зловживає алкоголем, вихованням сина не займається, часто не буває вдома. Петро в 11 років через тривалу хворобу і стаціонарне лікування матері протягом року жив у бабусі й дідуся. Практично не вчиться, вільний час проводить в компанії однолітків у дворі.

Складіть план психологічної допомоги Петрові.

4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіацій у цьому випадку.

Варіант 8

1. Поясніть, чому низький статус у колективі може спричинити девіації в поведінці.
2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення важковихованої дівчини.

3. Визначіть можливі чинники, що сприяли проявам девіантної поведінки в такій ситуації.

Микола, учень 9-го класу. Мати — авторитарна, займає високу посаду. Батько — працює звичайним службовцем, отримуючи невелику зарплату. Сергій у дитинстві займався музикою, любив малювати, досить непогано вчився. Не здобувши визнання на конкурсі малюнків, покинув малювати, а згодом і навчатися музиці. Зараз у школі навчається не дуже добре, часто пропускає уроки, був помічений у нетверезому стані.

Складіть план психологічної допомоги Миколі.

4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіації у такому випадку.

Варіант 9

1. Поясніть різницю між кримінальною і делінквентною поведінкою особистості.

2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення особистості з адитивною поведінкою.

3. Визначіть можливі чинники, що сприяли виявам девіантної поведінки в цій ситуації.

Мати звернулася за консультацією до психолога із проханням допомогти у вихованні дочки 12 років, яка стала неслухняною, погано вчиться у школі, в неї з'явилися набагато старші за віком подружки, з якими вона палить, буває на дискотеці, повертається додому дуже пізно. З однокласниками не дружить, пояснюючи це тим, що вони нудні. Мати багато працює, батько має іншу сім'ю, спілкується з донькою також нечасто.

Визначіть основні напрями подання психологічної допомоги у такому випадку.

4. Здійсніть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіації у такому випадку.

Варіант 10

1. Поясніть, чому занижена самоповага може спричинити девіації поведінки особистості.

2. Складіть орієнтовну схему психологічного вивчення особистості з аутоагресивною поведінкою.

3. Визначіть можливі чинники, що сприяли проявам девіантної поведінки в такій ситуації.

Дмитро, 19 років. Звернувся по консультацію до психолога із скаргою на те, що він не знає, як йому жити, все йому нецікаво. Ніде не працює, гуляє днями з такими ж приятелями. Пояснює поганим здоров'ям, через що його не взяли в армію. Палить, зловживає алкоголем, пробував вживати наркотики. У школі погано вчився, часто пропускав уроки, порушував дисципліну. З батьками не знаходить спільної мови. Стверджує, що вони працюють з ранку до вечора, їх цікавлять лише гроші.

Складіть план психологічної допомоги Дмитру.

4. Проведіть спостереження за особистістю з девіантною поведінкою (за вашим вибором) і надайте його результати. Визначіть можливі психологічні чинники девіації у цьому випадку.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Норми оцінки поведінки особистості.
2. Розкрийте психологічний зміст поняття “девіантна поведінка”.
3. Прояви девіантної поведінки особистості.
4. Прояви девіантної поведінки у сфері найбільш значущих соціальних стосунків.
5. Прояви девіантної поведінки у сфері міжособистісних стосунків.
6. Прояви девіантної поведінки особистості у ставленні до себе.
7. Види девіантної поведінки та їх стислий аналіз.
8. Психологічний аналіз делінквентої і кримінальної поведінки.
9. Порівняльний аналіз девіантної і делінквентної поведінки.
10. Різновиди аутодеструктивної поведінки особистості.
11. Суїцид як девіантна поведінка особистості.
12. Рівні прояву девіантної поведінки особистості.
13. Делінквентна і кримінальної поведінка.
14. Адиктивна поведінка особистості. Можливі об'єкти залежності у разі адиктивної поведінки.
15. Особливості особистості з девіаціями поведінки.
16. Віктимна поведінка особистості як девіантна.
17. Чинники виникнення відхилень у поведінці особистості.
18. Соціальні фактори девіантної поведінки особистості.
19. Соціально-психологічні фактори девіантної поведінки особистості.

20. Педагогічні фактори девіантної поведінки особистості.
21. Емоційне вигорання та професійна деформація особистості педагогів та їхній вплив на виникнення девіацій у поведінці дитини.
22. Психолого-педагогічна некомпетентність вихователів як чинник девіантної поведінки дитини.
23. Індивідуально-психологічні чинники виникнення відхилень у поведінці.
24. Особливості ставлення особистості з девіантною поведінкою до себе.
25. Роль сім'ї у становленні особистості з девіаціями поведінки.
26. Несприятливі стилі сімейного виховання як чинник девіантної поведінки особистості.
27. Домінуюча гіперпротекція як чинник девіантної поведінки дитини.
28. Потуральна гіперпротекція як чинник девіантної поведінки дитини.
29. Гіпопротекція як чинник девіацій у поведінці дитини.
30. Негативне ставлення до дитини з боку вихователів як чинник її девіантної поведінки.
31. Девіантна поведінка як наслідок компенсації комплексу неповноцінності (А. Адлер, Е. Еріксон).
32. Девіантна поведінка як наслідок незадоволення потреби в самоповазі й самоактуалізації (А. Маслоу).
33. Наявність неформальних угруповань з негативною спрямованістю як чинник девіантної поведінки особистості.
34. Особистісні проблеми батьків як передумови несприятливих тенденцій у поведінці дитини.
35. Проблеми у стосунках дорослих членів сім'ї як чинник важковиховуваності. Неадекватний рівень домагань як чинник девіантної поведінки особистості.
36. Негативне ставлення до себе як чинник девіантної поведінки.
37. Агресивність і девіантна поведінка особистості.
38. Підвищений рівень тривожності як чинник девіантної поведінки.
39. Соромливість як чинник девіантної поведінки.
40. Морально деформовані і протиправні ціннісні орієнтації як причини відхилень у поведінці особистості.
41. Відставання в загальному розвитку, що викликане хворобами, як чинник девіантної поведінки.

42. Фізичні вади та їх вплив на відхилення в поведінці.
43. Вікові особливості прояву девіантної поведінки особистості?
44. Особливості відхилень у поведінці дошкільників.
45. Прояви і чинники девіантної поведінки у молодших школярів.
46. Шкільна дезадаптація як чинник відхилень у поведінці молодшого школяра.
47. Особливості девіантної поведінки підлітків.
48. Індивідуально-психологічні особливості підлітків, які становлять групу ризику щодо девіантної поведінки.
49. Акцентуації характеру підлітків та їх вплив на відхилення в поведінці.
50. Гендерні особливості прояву девіантної поведінки особистості.
51. Гендерні стереотипи та їх вплив на прояви девіантної поведінки особистості.
52. Системний підхід у профілактиці та корекції девіантної поведінки особистості.
53. Мета і принципи психологічної діагностики особистості з девіаціями в поведінці.
54. Стадії психологічної діагностики особистості з девіаціями поведінки.
55. Загальна характеристика методів психологічної діагностики особистості з поведінковими девіаціями.
56. Особливості спостереження як метод вивчення особливостей девіантної поведінки.
57. Процедура тестування особистості з поведінковими девіаціями.
58. Методи опитування у діагностиці девіантної поведінки.
59. Проективні методики дослідження особистості з девіантною поведінкою.
60. Метод експертних оцінок у діагностиці особистості з девіантною поведінкою.
61. Метод узагальнення незалежних характеристик у діагностиці особистості з девіантною поведінкою.
62. Методи діагностики мотиваційної сфери особистості з девіаціями поведінки.
63. Методи діагностики самооцінки і рівня домагань особистості з девіаціями поведінки.
64. Методи діагностики особливостей міжособистісних стосунків особистості з девіаціями поведінки.

65. Зміст психологічної допомоги особистості, яка схильна до девіантної поведінки.
66. Функції та етапи профілактики і корекції девіантної поведінки особистості.
67. Основні підходи з надання психологічної допомоги особистості з девіантною поведінкою.
68. Особливості профілактики девіантної поведінки особистості дитини.
69. Оптимальні форми і методи психологічної допомоги щодо профілактики і корекції різних проявів девіантної поведінки особистості.
70. Суть і основні напрями розв'язання проблеми соціально-психологічної реабілітації особистості з девіантною поведінкою.
71. Особливості діяльності психолога щодо профілактики девіантної поведінки.
72. Психологічний аспект подолання алкоголізації та наркотизації підлітків.
73. Особливості роботи “телефону довіри” як анонімного консультування особистості, схильної до девіантної поведінки.
74. Методи корекції девіантної поведінки особистості.
75. Методи розвитку самосвідомості особистості з девіантною поведінкою.
76. Методи розвитку мотиваційної сфери особистості з девіантною поведінкою.
77. Особливості взаємодії психолога з батьками щодо профілактики і корекції девіантної поведінки дитини.
78. Особливості взаємодії психолога з педагогами щодо профілактики і корекції девіантної поведінки дитини.
79. Психологічна профілактика емоційного вигорання і професійної деформації особистості педагога як передумова запобігання девіантної поведінки дітей.
80. Психологічні особливості самовиховання як фактора попередження і подолання девіантної поведінки.
81. Психологічні прийоми самовиховання.
82. Методи підкріплення та їх роль у корекції девіантної поведінки.
83. Соціально-психологічні механізми впливу на особистість (переконання, навіювання, психічне зараження, наслідування тощо) та їх урахування в профілактиці і подоланні девіантної поведінки.

84. Роль ЗМІ у подоланні і профілактиці девіантної поведінки особистості.
85. Групова дискусія як метод попередження і подолання девіантної поведінки особистості.
86. Рольові ігри як метод попередження і подолання девіантної поведінки особистості.
87. Соціально-психологічний тренінг як метод попередження і подолання девіантної поведінки особистості.
88. Гендерна просвіта як чинник попередження девіантної поведінки особистості.
89. Психологічні засоби й механізми профілактики і корекції девіантної поведінки.
90. Розвиток психологічної культури особистості як передумова попередження відхилень у поведінці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бондарчук О. І.* Психологія девіантної поведінки. — К.: МАУП, 2006.
2. *Змановская Е. В.* Девиантология (Психология отклоняющегося поведения): Учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. — М.: Академия, 2003. — 288 с.
3. *Клейберг Ю. А.* Психология девиантного поведения. — М.: ТЦ Сфера, 2003. — 160 с.
4. *Максимова Н. Ю.* Психология адиктивной поведінки: Навч. посіб. — К.: ВПУ “Київ. у-нт”, 2002. — 308 с.

Додаткова

5. *Аддиктивное состояние человека: Учеб. пособие / С. В. Дремов, А. М. Уразаев, Н. Л. Мамышева.* — Томск: Изд-во Томск. пед. ун-та, 2000. — 90 с.
6. *Андреев Н. А.* Асоциальное поведение несовершеннолетних. — Самара: Изд-во Самар. юрид. ин-та Минюста России, 2001. — 153 с.
7. *Антонова-Турченко А. Г. и др.* Психологическая диагностика и коррекция трудновоспитуемых детей и подростков: Учеб. пособие. — К., 1997. — 312 с.
8. *Апетик Н. М. та ін.* Психокорекційні техніки як засіб формування адекватного образу — Я — і саморегуляції неповнолітніх з поведінковими девіаціями. — Чернівці: Рута, 2000. — 41 с.

9. *Бардиер Г.* Интолерантность и девиантное поведение. — СПб., 2003. — 41 с.
10. *Бурлачук Л. Ф.* Словарь-справочник по психодиагностике. — СПб.: Питер, 2000. — 538 с.
11. *Бэрон Р., Ричардсон Д.* Агрессия. — СПб.: Питер, 1999. — 352 с.
12. *Вроно Е. М.* Поймите своего ребенка: о детских страхах, конфликтах и других проблемах. — М.: Дрофа, 2002. — 223 с.
13. *Гаджиева Н. М., Никитина Н. Н., Кислинская Н. В.* Основы развития самосознания. Тренинг самосовершенствования. — Екатеринбург: Деловая кн., 1998. — 1444 с.
14. *Глассер И.* Школа без неудачников. — М.: Прогресс, 1991. — 184 с.
15. *Говорун Т. В., Кікінеджі О. А.* Гендерна психологія. — К.: Либідь, 2003.
16. *Грановская Р. М.* Конфликт и творчество в зеркале психологии. — М.: Генезис, 2002. — 573 с.
17. *Дробинская А. О.* Школьные трудности “нестандартных” детей. — М.: Шк.-Пресс, 2001. — 144 с.
18. *Зелинский А. Ф.* Криминальная психология. — К.: Юринком Интер, 1999. — 240 с.
19. *Дроздов О. Ю., Скок М. А.* Проблемы агресивної поведінки особистості: Навч. посіб. — Чернігів: ЧДПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2000. — 156 с.
20. *Зимбардо Ф.* Социальное влияние. — СПб.: Питер, 2000. — 448 с.
21. *Ковалев А. Г.* Психологические основы исправления правонарушителя. — М.: Юрид. лит., 1968.
22. *Козубовська І. В., Товканець Г. В.* Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування. — Ужгород: Патент, 1998. — 195 с.
23. *Кон И. С.* Психология ранней юности: Книга для учителя. — М.: Просвещение, 1989. — 255 с.
24. *Курек Н. С.* Нарушения психической активности и злоупотребление психоактивными веществами в подростковом возрасте. — СПб.: Алетейя, 2001. — 220 с.
25. *Личко А. Е.* Психопатия и акцентуация характера у подростков. — 2-е изд. — Л.: Медицина, 1983.
26. *Макаренко А. С.* С любовью и тревогой. — К.: Изд-во УСХА, 1989. — 368 с.

27. *Миньковский Г., Побегайло Э., Ревин К.* Наркотизм: профилактика и стратегия борьбы. — М.: РАН ИНИОН, 1999. — 154 с.
28. *Миньковский Г., Тузов А.* Профилактика правонарушений среди несовершеннолетних. — К.: Политиздат Украины, 1987. — 215 с.
29. *Підласий І. П., Шаранова О. В.* Корекція девіантної поведінки молодших школярів: Експериментальні матеріали. — Черкаси: ЧДГУ, 2002. — 44 с.
30. *Протасова Н. И.* Психологическая диагностика девиантного поведения несовершеннолетних: Метод. рекомендации. — Астрахань: Изд-во АГПУ, 2000. — 26 с.
31. *Протасова Н. И.* Психологическая помощь детям с девиантным поведением: Метод. рек. — Астрахань: Изд-во АГПУ, 2000. — 19 с.
32. *Психологическая профилактика недисциплинированного поведения учащихся /* Под ред. Л. Н. Проколиенко, В. А. Татенко. — К.: Выща шк., 1989. — 254 с.
33. *Райс Ф.* Психология подросткового и юношеского возраста. — СПб.: Питер, 2000. — 656 с.
34. *Реан А. А., Коломинский Я. Л.* Социальная педагогическая психология. — СПб.: Питер, 1999. — 416 с.
35. *Семья в психологической консультации /* Под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина. — М.: Педагогика, 1989. — 208 с.
36. *Соколова Е. Т.* Самосознание и самооценка при аномалиях личности. — М.: Изд-во МГУ, 1989. — 215 с.
37. *Степанов В. Г.* Психология трудных школьников: Учеб. пособие для учителей и родителей. — М.: Издат. центр “Академия”, 1998. — 320 с.
38. *Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В.* Психология и психотерапия семьи. — 2-е изд., расш. и доп. — СПб.: Питер, 2000. — 656 с.
39. *Экман П.* Психология лжи. — СПб.: Питер, 2000. — 272 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Психологія девіантної поведінки”	4
Зміст дисципліни “Психологія девіантної поведінки”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	9
Варіанти контрольних робіт	9
Питання для самоконтролю.....	14
Список літератури	18

Зам. № ВКЦ-2652

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП